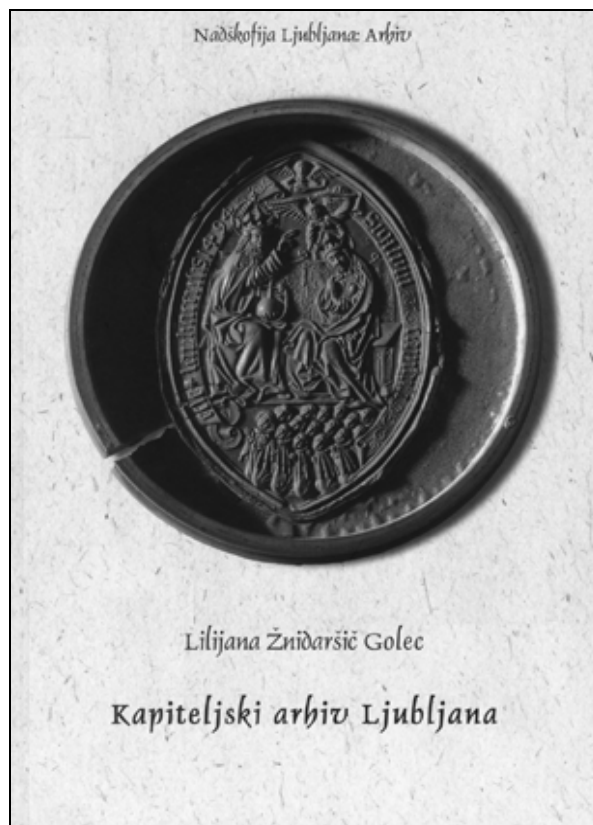

Lilijana Žnidaršič Golec, Kapiteljski arhiv Ljubljana, Inventar fonda, Zv. 1: fasc. 1–60, Nadškofija Ljubljana, Arhiv, Priročniki 3, Ljubljana 2006, 304 strani

Dr. Lilijana Žnidaršič Golec je izdala prvi zvezek inventarja fonda Kapiteljski arhiv Ljubljana, ki je sad njenega več kot desetletnega dela v Nadškofijskem arhivu Ljubljana. V inventarju je sistematično popisala prvih 60 fasciklov fonda, v katerih je ohranjeno najstarejše in najdragocenejše arhivsko gradivo ljubljanskega stolnega kapitlja, ki izvira iz obdobja od leta 1394 do leta 1777. Večina gradiva je iz obdobja od ustanovitve ljubljanske škofije in kapitlja v letih 1461–1462 do srede 18. stoletja.

Kratkemu nagovoru in zahvali sledi zelo natančna ter slikovita predstavitev zgodovinskega razvoja ljubljanskega stolnega kapitlja od njegovih začetkov do današnjih dni. Tako izvemo najpomembnejše podatke o tej ustanovi: kaj je stolni kapitelj, kakšne so njegove naloge, kako je kapitelj sestavljen ter kako deluje, kdo so kanoniki, kakšni so njihovi nazivi, pravice in dolžnosti, kako so kapitelj v njegovi zgodovini zaznamovala številna dogajanja in kako je vplival na okolje, v katerem je deloval. Historiatu ustvarjalca sledi historiat fonda. V njem je avtorica opisala načine urejanja in popisovanja fonda Kapiteljskega arhiva Ljubljana od tridesetih let 19. stoletja, ko je nastal prvi popis 267 fasciklov fonda, do današnjih dni. Sledijo seznam uporabljenih kratic, skrbno izbrani seznam (objavljenih in neobjavljenih) virov in literature (splošna in priročna dela ter posebna dela), v katerih je omenjen ljubljanski stolni kapitelj ter pregleden in natančen opis popisnih načel in elementov popisa, na podlagi katerih je avtorica oblikovala inventar. Pri tem je treba omeniti, da avtorica, kar zadeva inventar, ločuje dve obliki popisovanja, ki sta ga določali dve osnovni vrsti arhivskega gradiva v tem fondu: listinsko gradivo na pergamentu, ki je bilo iz fonda izločeno in vključeno v že obstoječo listinsko zbirko Nadškofijskega arhiva Ljubljana, vendar je vključeno v pričujoči inventar, ter spisovno gradivo. Pergamentne listine, ki so bile iz fonda izločene, so primerno označene. Gradivo je popisano na dveh ravneh, kot posamezni dokumenti (pergamentne listine in spisovno gradivo) ter kot zadeve (spisovno gradivo s sorodno vsebino). Skupni popisni elementi v inventarju so signatura (tehnične enote in popisne enote), časovni obseg gradiva, čas (in kraj) nastanka, regest oziroma vsebina popisne enote ter jezik. Za pergamentne listine je avtorica uporabila še popisne elemente: pravni status (izvirnik ali kopija), pisna podlaga, ime izstavitelja (in overiteljev), ohranjenost pečata in objava. Pri popisovanju zadev je upoštevala najnižjo in najvišjo številko popisne enote v zadevi, opisala skupno vsebino, popisala vsako posamezno enoto v zadevi po številkah z opisom vsebine, časa (in kraja) nastanka.

Shematičnemu prikazu popisa listinskega in spisovnega gradiva (na obeh ravneh) sledi glavni del inventarja, popis arhivskega gradiva. Natančno izdelani popis nam razkriva bogato vsebino fonda, v katerem so shranjeni papeške bule potrditev novih ljubljanskih škofov, spisi v zvezi z imenovanji oz. posvetitvami škofov, gradivo kanoničnih vizitacij, vizitacij ad liminum, poročila o stanju škofij(e), prošnje in priporočila v zvezi s kandidaturami ljubljanskih kanonikov, konstitucije ljubljanskega stolnega kapitlja, vizitacijski zapisniki, spisi o sinodah v Gornjem Gradu in Ljubljani, gradivo o ljubljanskih cerkvah, gradivo samostana klaris v Ljubljani, uršulinskega samostana v Ljubljani, frančiškanskih samostanov v Ljubljani in Nazarjah, kartuzijskega samostana v Bistri, jezuitskega kolegija v Ljubljani, beneficija BDM v meščanskem špitalu v Ljubljani ter beneficija pri oltarju sv. Marije Magdalene v ljubljanski stolnici, gradivo župnij Dob, sv. Peter pri Ljubljani, Mengeš, gradivo o škofijski posesti in premoženju ljubljanske škofije, prepisi kupnih, kupoprodajnih in drugih listin, normalije, podelitve odpustkov in še veliko drugega, za zgodovino ljubljanske cerkve in širšo zgodovino zelo zanimivega arhivskega gradiva.

Knjigo zaključujejo kazali osebnih in krajevnih imen ter povzetek v nemškem jeziku. Vodilo avtorici pri navajanju imen je bilo slovenjenje osebnih imen ter bolj ali manj očitno slovenskih priimkov. Poslovenjenemu priimku v kazalu sledi v oklepaju ena ali več

oblik istega priimka, v katerih je izvirno omenjen v gradivu. Pri zapisovanju krajevnih imen je avtorica uporabljala današnje poimenovanje, identična krajevna imena pa je dosledno natančneje locirala. Pri danes dvojezičnih krajevnih imenih je v kazalu upoštevala tudi nemško oziroma italijansko poimenovanje. Knjigo spremlja tudi bogato slikovno gradivo po izbiri avtorice, ki ilustrira zgodovino kapitlja in vsebino arhivskega gradiva, predstavljenega v inventarju.

Z inventarjem fonda Kapiteljski arhiv Ljubljana smo dobili nov, temeljit in uporaben arhivski pripomoček, za katerega avtorici čestitamo.

Inventar je izdal Nadškofijski arhiv Ljubljana v sodelovanju z Arhivom Republike Slovenije, založila pa Stolni kapitelj v Ljubljani in Nadškofija Ljubljana.

Danijela Juričič Čargo

Zorka Skrabl, Meta Matijević: Novomeška trgovina in trgovci: Razstava in katalog Zgodovinskega arhiva Ljubljana, Enote za Dolenjsko in Belo krajino Novo Mesto, Ljubljana 2005, 73 strani

V prostorih Zgodovinskega arhiva Ljubljana, Enote za Dolenjsko in Belo krajino na gradu Grm v Novem mestu smo 18. oktobra 2005 odprli razstavo in predstavili spremljajoči katalog avtoric Mete Matijević (do leta 1900) in Zorke Skrabl (od leta 1900 do 1965), v katerem sta predstavili novomeško trgovino in trgovce.

Po zanimivi in odmevni razstavi o bombardiranju dolenjske prestolnice je bila to že druga razstava, ki je na podlagi izvirnega arhivskega gradiva predstavila zaokroženo tematsko vsebino oziroma področje, ki pomeni zanimiv kamenček v mozaiku zgodovinske podobe Novega mesta.

Vsebinsko sta razstava in katalog razdeljena na tri poglavja.

V prvem delu poglavja Meta Matijević predstavlja kratek oris novomeške trgovine in trgovstva do leta 1900. Med razlogi za ustanovitev Novega mesta leta 1365 navaja, da so neposredno povezani tudi s trgovanjem. V nadaljevanju avtorica podrobno analizira vzpone in padce v razvoju trgovine in predstavlja vzroke, ki so privedli do tega (požari, epidemije kuge, Vojna krajina ...). Predstavljeni so tudi že prvi trgovci in trgovski izdelki ter blago, s katerim se je najpogosteje trgovalo.

V drugem delu (namenjenem obdobju od srede 18. do srede 19. stoletja, ko je zaradi potreb države in drugih institucij nastalo več seznamov), je razvoj trgovine mogoče spremljati veliko podrobneje in kontinu-

irano. Avtorica podrobneje z imeni predstavlja najpomembnejše trgovce tistega obdobja ter izdelke in blago s katerim so trgovali.

Tretji del obsega čas druge polovice 19. stoletja in je zaradi dobro ohranjenega arhivskega gradiva zelo dragocen vir za prikaz ne le obravnavane tematike, ampak tudi arhitekturnega razvoja starega mestnega jedra. Prav tu so imeli trgovci svoje trgovine, omenjeni pa so tudi kramarji, ki so lahko prodajali le določeno kramarsko blago.

Zorka Skrabl je svoj prispevek predstavila v dveh poglavjih, in sicer najprej predstavlja pregled novomeške trgovine in trgovstva od leta 1900 do 1945, v drugem pa trgovino po letu 1945.

V prvem delu poglavja avtorica predstavlja gospodarski položaj Novega mesta v prvi polovici 20. stol. in podrobni seznam 308 trgovcev, sejmarjev in kramarjev na območju Mestne občine Novo mesto ter deloma Kandije (v obdobju od leta 1900 do konca druge svetovne vojne), tudi vrsto trgovine in čas delovanja. Seznam je povzet po obrtnem registru, ki ga je vodilo Sreško načelstvo oziroma Okrajno glavarstvo Novo mesto, obrtnih registrih Trgovinske in obrtne zbornice ter sodnih registrih Okrožnega sodišča Novo mesto.

V nadaljevanju avtorica predstavlja gremij trgovcev za politični okraj Novo mesto, ki se je kasneje preimenoval v Združenje trgovcev za srez Novo mesto.

